

برسی تاریخی خاورمیانه

فلسطین-اسرائیل

بخش ۲

شرایط زندگی یهودیان از نظر اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در اروپا

(۱۸۰۰-۱۹۱۴)

ترجمه "مرجان افتخاری

15.11.2006

اختلافات دو مذهب توحیدی، مسیحیت و یهودیت، گذشته-ای تاریخی و دیرینه دارد. این تعارض و تخاصم در ابتداء صرفاً محتوایی مذهبی داشت، با گسترش مسیحیت، در اروپا و سایر نقاط جهان، یهودیان در سراسر دنیا، از نظر اقتصادی-سیاسی-اجتماعی و فرهنگی و بطور کلی از جامعه مدنی مطرود و ایزله شدند. بطوریکه، آنان در کشوری که به دنیا آمده و سالها زندگی کرده بودند "خارجی" محسوب میشدند.

در واقع، قبل از قرن ۱۹، تاریخ یهودیان با تبعیض نژادی مسیحیان و مسلمانان شروع شد. یهودیان در آلمان و فرانسه توسط Wisigoths و Byzanthin مورد تعقیب، آزار و شکنجه قرار گرفته و قتل عام شدند. در سایر نقاط اروپا وضعیت بهتر از این نبود آنها را از اسپانیا و پرتغال اخراج کردند. در پرتغال و پارس یهودیان را مجبور کردند که علامت مخصوصی به نشانه یهودیت روی لباس خود نصب کنند. قبل از ۱۸۱۵، یهودیان اروپایی جامعه کوچکی را تشکیل میدادند که همیشه از نظر جغرافیایی و اجتماعی مجبور بودند در حاشیه شهر-ها اقامت داشته باشند. در اروپای شرقی، آنان را مجبور می کردند در نواحی کشاورزی بنام "Shtels" زندگی کنند. طبق نئوری مسیحیت، یهودیان از نظر اجتماعی مطرود بودند و حق تحصیل در مدارس، دانشگاه-ها و کار در ادارات دولتی را نداشتند. انتخاب بسیاری از حرفه-های شغلی هم برای آنان ممنوع بود.

قبل از ۱۸۱۵ هیچ یهودی حق حضور در حوضه-های سیاسی، فلسفی، مالی، پزشکی و هنری را نداشت. و قبل از انقلاب فرانسه، یهودیان مجبور بودند خود را مسیحی یا مسلمان معرفی کنند. در مسیحیت، کسی که به مسیح اعتقاد نداشت حق کار در مراکز دولتی و حق داشتن زمین یا ملک شخصی را هم نداشت. در کشور-های مسلمان هم تقریباً همین قوانین اجراء میشد. یهودیان نا برابری-های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را حدود ۲۰۰۰ سال تحمل کردند.

در سال ۱۸۸۳ موج جدیدی از نژاد پرستی در اروپای مرکزی بوجود آمد. یهودیان متوجه شدند که با پدیده "ضد یهودی" که محتوای ناسیونالیسم غیر مذهبی دارد مواجه هستند. یک نوع ناسیونالیسم مدرن که به سرعت و با گام-های بلند رو به گسترش بود. در مدت ۴ سال جنبش ناسیونالیسم ضد یهودی اروپا را فراگرفت. بار دیگر، در اروپا،

مراکز مذهبی یهودیان و خانه-های آنان به آتش کشیده شد. تقریباً هر روز، تظاهرات و سخنرانی-های ضد یهودی در جلو پارلمان-های اروپائی با مضمون ناسیونالیستی برگزار میشد.

دستاورد-های انقلاب فرانسه و تاثیر آن در شرایط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی یهودیان در اروپا

نتایج و تاثیر انقلاب فرانسه، جدائی کلیسا از دستگاه دولت و گسترش لیبرالیسم فضای بازی را برای یهودیان اروپا بوجود آورد. جدایی دین از دستگاه و قدرت دولتی تغییرات بزرگ و اساسی را در شرایط اقتصادی، سیاسی و در زندگی اجتماعی یهودیان ایجاد کرد. آنها دیگر مجبور نبودند یهودی بودن خود را پنهان کنند. برای اولین بار مدارس، دانشگاه-ها و پست-های دولتی برای یهودیان آزاد شد و آنان بعنوان شهروندان آزاد توانستند از امکانات اجتماعی استفاده کنند. لیبرالیسم و گشایش درها مشکلات دیگری را برای جامعه یهودیان در پی داشت. بطور نمونه، روز-های شنبه که از نظر مذهبی برای یهودیان اهمیت داشت (روز نیایش)، یهودیان ناچار بودند طبق تقویم و برنامه رسمی مسیحیان در جامعه حضور داشته باشند. لیبرالیسم و انقلاب فرانسه با همه ره-آوردها و شکوفایی خود نتوانست مشکلات ملیتی، مذهبی و هویتی یهودیان را پاسخگو باشد، بویژه در اروپای شرقی که جنبش-های ناسیونالیستی بسیار قوی بودند.

در قرن ۱۹ اکثر یهودیان در مرز-های امپراطوری تزاری "Tzars" زندگی میکردند، دقیقا در روسیه، لهستان مرکزی و شرقی، اکراین، لیتوانی و سایر کشور-های بالکان. رژیم ضد یهودی تزار "Tzars" تمام حقوق یهودیان را محدود کرده، بطوری که آنها مجبور بودند در نواحی خاصی زندگی کنند. درهای شهر-های مسکو و سن پترزبورگ به روی آنها بسته بود. انقلاب فرانسه تاثیر چندانی در وضعیت و شرایط یهودیان روسیه نداشت. تنها تعداد محدودی توانستند در دانشگاه-های روسیه تحصیل کنند. شورش-های ضد یهودی "Antisémite" دولت تزاری روسیه موجب شد که حدود ۳ میلیون یهودی ساکن روسیه، این کشور را در بین سال-های ۱۸۸۲-۱۹۱۴ ترک کنند. تنها ۱٪ از این یهودیان به فلسطین رفتند، اکثر آنها به آمریکا، کانادا، آمریکای جنوبی، و استرالیا مهاجرت کردند.

تنها قبل از ۱۹۱۴، یهودیان میتوانستند در شهر-های بزرگ مانند برلین، وین، بوداپست و ورشو اسکان داشته باشند. آنها توانستند موقعیت-های درخشانی در زمینه-های علمی، روزنامه-نگاری، ادبیات، موسیقی، فلسفه، نقاشی و روانشناسی کسب کنند، اروپا و روسیه سر سار از افراد برجسته یهودی شد، مانند مارکس، Lassalle، Moses Hess، Marx و همچنین رهبران سوسیال انقلابی و سوسیال دمکرات-های روسیه.

رشد سرمایه داری و ناسیونالیسم اروپائی در نیمه دوم قرن ۱۹

پس از انقلاب فرانسه و باز شدن فضای اقتصادی، سیاسی برای یهودیان و گسترش سرمایه داری در سطح کشور-های اروپائی، یهودیان توانستند از نظر اقتصادی رشد چشم گیری داشته باشند. اکثر سرمایه داران و صاحبان صنایع بزرگ را یهودیان تشکیل میدادند. علاوه بر زمینه-های اقتصادی، یهودیان در سطح اروپا دارای موقعیت-ها و پست-های حساس سیاسی بودند، موضوعی که برای ناسیونالیست-های اروپائی قابل درک و پذیرش نبود.

باگسترش سرمایه داری و ناسیونالیسم شرایطی بوجود آمد که اروپائیان، بار دیگر یهودیان را دشمن خود دانستند. در ادارات دولتی کارکنان یهودی را متهم به تغیرات و برگرداندن قوانین کردند. حتی در دنیای هنر

"Richard Wagner" موسیقی دان معروف، یهودیان را متهم به از بین بردن زیبایی موسیقی کرد. ضدیت با یهودیان تا آنجا پیش رفت که آنان را متهم به سر بریدن کودکان مسیحی کردند. آزار و اذیت یهودیان تا آنجا پیش رفت که قتل عام یهودیان پیش بینی میشد. در این چنین شرایطی یهودیان ۳ راه برای ادامه زندگی در پیش رو داشتند.

- ۱- برای همیشه زیر فشار، ستم و مانند کولی-ها زندگی کوچ نشینی همراه با ترس از قتل عام را ادامه دهند.
- ۲- مسیحیت را بپذیرند و هویت خود را فراموش کنند.
- ۳- در سر زمین اجدادی با تولدی جدید ملیت یهود را بپذیرند.

جستجوی هویتی جدید برای یهودیان، بازنگری و تعریف دوباره تاریخ یهودیان در قرن ۱۹ با شکل-گیری ناسیونالیسم بوجود آمد. این ایده بنام صهیونیسم معرفی و به ثبت رسید، ایده-ای نو که در مقایسه با تاریخ سنتی- مذهبی یهودیان کاملاً انقلابی و رادیکال به نظر میرسید.

۱۸ قرن تبعید، آرزوی بازگشت به اورشلیم، به کشور اسرائیل تنها موضوع تعیین کننده و اساسی برای یهودیان بود. جنبشی که بازگشت یهودیان به فلسطین را هدف خود قرار داده بود، از نیمه قرن ۱۹ شروع شد. این جنبش با ظهور و پیدایش صهیونیسم بعنوان تنها نیرو یا قدرت سیاسی به اوج خود رسید.

پیدایش صهیونیسم در قرن ۱۹ باعث بوجود آمدن تئوری-های راسیستی و نژاد پرستانه "Racials" و ضد صهیونیستی در آلمان و فرانسه شد. شورش-های خشونت آمیز علیه یهودیان، در روسیه در سال-های ۱۸۸۲-۱۸۸۱ و قتل عام سال ۱۹۰۳ در Kichinev (در آلمان) میتوانند نمونه-هائی کوچکی برای توضیح این موضوع باشند.

در ابتدا، صهیونیسم سیاسی در اروپای شرقی از طریق زبان ابری شروع شد. زبانی که تا آن زمان تنها بعنوان زبان مذهبی بکار برده میشد. از این پس، با نوشتن کتاب-های رمان، شعر و بحث-های سیاسی در روزنامه-ها، این زبان بطور رسمی در جامعه اروپا مطرح شد. در حقیقت، لیبرالیسم و ناسیونالیسم به یهودیان یک نوع مدرنیسم، یعنی ناسیونالیسم غیر مذهبی را هدیه کرد. صهیونیسم سیاسی یا صهیونیسم مدرن متعلق به محیط مذهبی-یهودی نبود بلکه دست آورد و حاصل تحصیلات و آموزشهای اروپائی بود. به بیان دیگر، صهیونیسم انقلابی ترین، رادیکال ترین جنبش در رابطه با جامعه یهودیان محسوب میشد. صهیونیسم بر عکس ارتودکس مذهبی-سنتی به یهودیان یک ملیت غیر مذهبی داد. صهیونیسم بیانگر تمایلات آزادانه مدرن و غیر مذهبی بود.

در همین دوران جنبش ضد یهودی "Antisemitism" در فرانسه به شدت به چشم می خورد. نگرانی اصلی موج ضد یهودیت در ارتباط با رشد یهودیان در عرصه های اقتصادی، سیاسی و روشنفکرانه بود. یهودیان رشد بسیار درخشانی بویژه در زمینه های اقتصادی، پزشکی، روزنامه نگاری، نویسندگی و هنر کرده بودند.

با پشت سر گذاشتن انقلاب فرانسه بار دیگر یهودیان شاهد آزار، اذیت و فشار همه جانبه بودند. از نظر اقتصادی به کارگران یهودی یا حقوقی پرداخت نمیشد یا آنچه که داده میشد برای زندگی کافی نبود. در مورد وکلا و ژورنالیست ها فشار های روحی طاقت فرسا بود. نفرت و کینه به یهودیان به شیوه های مدرن و قدیمی اعمال میشد. دو باره آنان را از کارهای دولتی و پارلمانی بر کنار کردند. در جامعه ای با چنین بی عدالتی که یهودیان دشمن محسوب میشدند باید به جای دیگری پناهنده شد، فلسطین یا آرژانتین. به همین دلیل "Nordau" یکی از برجسته ترین وکلای یهودی بازگشت به هویت یهود و داشتن کشوری مستقل را تنها راه حل برای ادامه حیات یهودیان اعلام کرد. او دموکراسی پارلمانی را در چهار چوب دولت یهود پیشنهاد کرد. در همین رابطه "Théodor Herzl" مصمم شد که با دولت انگلیس برای استقرار یهودیان در اوگاندا "Ouganda" وارد مذاکره شود.

ولی "Nordau" معتقد بود که اوگاندا هرگز نمی تواند بعنوان مرکز و کانون یهودیان مطرح شود. در سال ۱۹۰۰ خیزش ضد امپریالیستی مردم آفریقا علیه امپریالیسم انگلیس در مستعمرات آن کشور از نظر افکار عمومی در سایر کشور ها کاملاً منفی بود. تنها راه حل برای یهودیان تشکیل اسرائیل در فلسطین ارزیابی شد. تشکیل این دولت میتواند درمانی بر بد بختی، فلاکت، تنگدستی و خطر دائمی برای یهودیان باشد.

بدین ترتیب، ایده صهیونیسم و تاسیس بنیان ملی یهود "Fond national juif" خرید زمین در فلسطین و تشکیل مزارع کشاورزی، تنها راه حل پیش بینی شد. بویژه پس از قتل عام یهودیان در ۱۸۸۱ و تاثیر آن در سال ۱۸۸۲، آزادی و استقلال تنها جواب و تنها راه حل برای یهودیان بود. Ahad Haam، یکی از سیاستمداران یهودی با ارائه یک تحلیل کلی مشکلاتی را که صهیونیسم پس از استقرار دولت اسرائیل با آنها روبرو خواهد شد بر شمرد. Ahad Haam مهاجرت یهودیان و تشکیل مرکز و کانونی برای یهودیان را به سادگی ارزیابی نمیکرد.

Ahad Haam مانند Nordau بر این عقیده بود که صهیونیسم می تواند پاسخگوی مشکلات یهودیان باشد. او معتقد بود که حضور اعراب را نباید نادیده انگاشت. حتی، Moses Hess هم بر این باور بود که تشکیل دولت یهود در

فلسطین انگیزه ای برای بوجود آمدن ناسیونالیسم عرب خواهد بود. اگر چه هنوز در سال ۱۸۹۱ جنبشی تحت عنوان ناسیونالیسم عرب وجود نداشت. در همان ابتدا **Ahad Haam** به روشنی اظهار داشت که: "باید این پندار و وهم را فراموش کرد که فلسطین سر زمین خالی و بدون جمعیت است و یهودیان میتوانند دولت خود را به سادگی در آنجا ایجاد کنند".

Ahad Haam به تفاوت-های فرهنگی یهودیان و اعراب واقف بود. او اعتقاد داشت که برتری طلبی، روابط این دو گروه را تخریب خواهد کرد. نباید چنین تصور کرد که اعراب انسان-های ساده و مردمی احمق هستند که متوجه آنچه که در اطرافشان میگذرد نیستند. آنها در حال حاضر هیچ خطری را از جانب ما ارزیابی نمیکند. و حتی از مهاجرین تازه رسیده برای پیشرفت اقتصادی منطقه استقبال میکنند، ولی روزی که دولت اسرائیل گسترش یابد اعراب واکنش-های سختی خواهد داشت. **Ahad Haam** همیشه روی زوایای اخلاقی، روحی، فرهنگی و ناسیونالیسم یهودیت پا فشاری میکرد. او کاملاً به مشکلاتی که گسترش صهیونیسم در بستر خود به همراه خواهد آورد واقف بود.

منابع و کتاب-های استفاده شده:

1-Histoire de la pensée sioniste

Shlomo Avineri

Editions : Jean-Claud Lahès, Paris 1982

2-Les 100 portes du proche-Orient

Alain Gresh et Dominique Vidal

Edition : Autremets; Paris 1986

3-Le système politique israélien

Julien Bauer

Edition : Presses Universitaires de France, 2000

4-Les Palestiniens du silence

Clara Halter

Edition : Collection Eléments, Paris 1974

5-Du rêve sioniste à la réalité israélienne

Mitchell Cohen

Edition : la Découverte, Paris 1990